

LA IZVOARELE CLITUMNULUI. *)

De sus, din muntele pe unde foşnesc de vînt întunecoşii frasini,
ce 'mprăştie 'n văzduhul răcoros, pînă departe, mirezme de sălcii
şi cimbru,

şi azi coboară 'n faptul serii spre tine turmele, Clitumne; şi azi
băiatul umbric îşi scaldă 'n unda ta oaia 'ndărătnică, pe cînd
spre dînsul,

dela sînul maică-sei, care, arsă de soare, stă jos desculţă 'n faţa
colibeii ei şi cîntă, se 'ntoarce un prunc cu chip rotunjour şi-i
zîmbeşte :

dus pe gînduri, tatăl, cu şoldurile învelite 'n piei de capră, în-
tocmai ca străvechii fauni, îşi mină la carul zugrăvit juncanii
zdraveni şi mîndri,

mîndri, cu vinjoase piepturi, cu coarne de craiu-nou pe frunte
şi ochi blajini, juncanii albi ca neaua, cum îi iubea blindul
Virgiliu.

---

*) Clitumnul (azi *Maroggia*) este un riuleţ din Umbria; izvorăşte aproape de Spoleto şi se varsă în Topino, un afluent al Tibrului. În antichitate, Clitumnul avea ape mai bogate, iar pe malurile lui erau temple şi vile. Unul din acele temple era închinat divinităţii riului, pe valea căruia creşteau cele mai frumoase cirezi de boi. Cf. Plinius, *Epist.* VIII, 8.

Poezia *Alle fonti del Clitunno* — compusă în strofe saifice în anul 1876 — după părerea tuturor criticilor, cea mai frumoasă din cîte a scris Carducci (de ex. Benedetto Croce în *Lo svolgimento della poesia carducciana*, vol. II, p. 79, spune despre ea : «I vari motivi e le varie forme della poesia del Carducci vi si adunano tutti: la vita agricola, la grandezza di Roma, l'odio del ascetismo, la risorta Italia, il ricordo storico e la visione diretta») a apărut în 1877, în volumul *Odi barbare*. Am avut în vedere, la traducere, afară de admirabilul comentariu al lui D. Ferrari şi încercarea d-lui Cifarelli. c. b.

Pe Apenin fumează neguri întunecoase, iar de pe munții ce coboară 'n cerc, ușor, în vale, privește Umbria, măreață, austeră și verde.

Eu te salut, Umbrie verde, și pe tine Clitumne, zeu al izvorului cu apă străvezie! În inimă-mi simt fiorul patriei străbune, pe-aprinsa-mi frunte simt cum filfite zeii italicei.

Dar cine aduse pe-aceste maluri sacre umbra plîngătoarei sălcii? Să mi te zmulgă vîntul Apeninului, copac molatic, iubit de nevrednice timpuri!

Să lupte-aici cu viscoalele iernii și 'n luna Mai să șoșotească tainice povești stejarul, al cărui trunchiu, voioasă, federa îl investimintă cu tinerețe :

în jurul zeului din rîu să stea aicea chiparoșii, gigantici paznici; și tu, la umbra lor, cîntă Clitumne, cîntecul sorții.

La trei imperii martor, tu ne spune cum fu învins de sulița Etruscului viteazul Umbru, în cumplite lupte, și cum ajunse Etruria tare :

ne spune cum Gradivus, trecînd în marșuri repezi peste Cimin, se coborî apoi peste a Etruscilor cetăți unite și 'nfipse acolo steagul mîndru al Romei.

Dar tu ai împăcat pe 'nvingători cu 'nvinșii, o zeu italic, zeu al patriei! și cînd porniră tunete de punică minie dinspre Trasimènus,

prin peșterile tale a răsunit un strigăt ce-l repetă îndată buciul din munte: — O, tu, care paști boii lingă Mevania cea 'nvăluită 'n ceață,

și tu care ari costișele pe malul stîng al Narului, și tu care doborî pădurea verde pe înălțimile Spoleului, sau te gătești de nuntă 'n Tùder, cetatea lui Marte,

lasă boul gras în stufărie, lasă buhaiul roșcat în mijlocul brazdei, lasă pana 'n bușteanul de stejar, lingă altar lasă-ți mireasa,

și-aleargă, aleargă cu securea, aleargă cu-arcu, cu ghioaga și cu lancea ! aleargă : crudul Hännibal amenință penaiți italic !

Cum rise soarele în darnica-i lumină pe-această vale 'nchisă între munți măreți, cînd cei din înalta cetate Spoleto 'i văzură luînd-o cu urlet la goană,

pe Mauritanii groaznici și caii numidici în iureș sălbatic, iar peste dinșii nori de săgeți și valuri de ulei aprins și cînt de victorie !

Acuma totul tace. În limpedea bulboană țîșnește din izvor o vină subțirică : ea tremură ușor și încrețește oglînda apei.

La fund ride 'ngropată o pădurice cu ramuri nemișcate : parecă iaspu se 'mbrățișează îndrăgostit cu ametistul.

Iar florile par de safir ; au strălucirea de metal a diamentelor, sclipeșc cu reci luciri, și 'mbie tainic la tăcerea din fundul verde.

La poala munților, la umbra de stejari, cu rîurile dîmpreună îi izvorăște cîntecul Italie ! Trăit-au nimfele, trăit-au, și-aici e culcușul lor sacru.

Ieșeau naiadele azurii în lungi și fluide văluri, și 'n tăcerea adîncă a serii își chemau din munți cu glas tare surorile brune,

și se prindeau vesele 'n joc, la răsăritul lunii, cîntînd în cor pe veșnicul Ianus și marea iubire ce-l cuprînsese de Camesena.

El, venit din cer ; ea, aprigă fecioară băștinașă ; pat le-a fost Apeninul în ceață : se 'mbrățișară sub neguri și din ei se născu neamul italic.

Acuma totul tace, o văduvitule Clitumne, totul : din frumoasele-ți temple numai unu-ți rămîne 'n picioare, iar tu, înăuntru-i, nu tronezi îmbrăcat în pretexta.

În temple strămoșești azi nu mai duc trofee romane acei mîndri tauri scâlțați în rîu-ți sacru — trufașe jertfe ! — căci Roma nu mai vede triumfuri.

Nu mai vede triumfuri, de cînd Galileanul cu roșcate plete sui Capitoliul, îi aruncă 'n brațe crucea și-i spuse : — Poart-o și-ascultă.

Fugiră nimfele să plîngă ascunse 'n rîuri și prin scorburi, sau, cași norii, se risipiră 'nspre piscuri scoțînd un prelung țipăt de jale,

cînd, printre albe temple prădate, printre șiruri de coloane frînte, o ceată ciudată de oameni, înfășurați în saci negri, înaintară 'ncet cîntînd lităni,

și peste cîmpii ce răsunau de munca omului, peste colinele care amînteau puterea Romei, ei au întins pustiul, și au numit pustiul domnie cerească.

Au zmulș mulțimile dela sfinte pluguri, dela bătrîni părinți, dela soții în floare; și orice loc blagoslovit de soare îl blesteară.

Ei blesteară rostul sfînt al vieții și al iubirii, și 'n aiureala lor doreau să se unească în grozave chinuri cu Dumnezeu pe stînci și prin peșteri:

setoși de pustiiri au coborît prin țîrguri, și 'n dăntuiri amețitoare, fioroase, rugau cu foc, nelegiuîți, pe răstîgnitul de pe cruce să-i umilească.

Eu te salut suflet uman, senin în Attica, întreg și drept pe malul roditor al Tibrului. S'au dus acele 'ntunecoase vremuri, scoal' și domnește!

Și ție, bună mamă de junci neosteniți să 'ntoarcă brazda, să 'n-nolasc' ogorul, și de-aprîgi armăsari care nechează 'n lupte, Italie mamă,

mama holdei, viței, a legilor eterne și-a artelor slăvite ce ne 'm-blînzesc viața, mă 'nchin! și pentru vechea-ți faimă îți cînt un nou cîntec.

Cîntarea o aplaudă munții și pădurea și apele din Umbria verde: în față-ne trecînd cu fum în goană, trezînd nădejdi de muncă nouă, șueră trenul.

În romînește de C. BALMUȘ.

GIOSUÈ CARDUCCI.